

24 december 2024
Kerstmacht

Lezing uit de profetie: Jesaja 8,23b – 9,7

*Lied: 'Soms breekt uw licht': **lied 493***

Evangelie, gesproken en gezongen:

○ *Schriftlezing: Lukas 2,1-7*

○ *Lukas 2,8-14 = lied: 'While shepherds watched
their flocks by night' door de cantorij*

○ *Schriftlezing: Lukas 2,15-20*

Overweging

Kerstfeest – een goed moment om bezig te zijn met God.
Want van hem krijgen we een bericht van vreugde. We
krijgen een kans om af te dalen in de geheimen. De
geheimen van God. Laten we dat doen!

Over God vertellen ons alle liederen van vannacht. Zoals
het lied 'uit het duister hier gekomen'. We zongen het
vooraf aan deze viering.
Er is iets bijzonders met dat lied. Het bestaat uit vijf
coupletten. Maar we zingen er altijd slechts vier. Want
het tweede vers sneuvelt altijd. Toch wil ik het graag een
keer voorlezen. Hier komt het:

"In een sleur van ongenade
in elkaar verward en blind
slepen wij ons voort ten kwade
als niet Eén ons zoekt en vindt.
Als niet Gij de nacht bezweert
onze gang ten goede keert."

Tja. Niet zo verwonderlijk dat het niet gezongen wordt.
Een somber vers. En heftige woorden: 'in een sleur van
ongenade'... 'slepen wij ons voort ten kwade'... En toch
klopt het ook wel weer. Onze wereld is in zoveel
opzichten donker. Laatst stond er een heel artikel in
Trouw over wat men noemde de 'vergeten oorlogen'.
Wat zijn het er veel! We houden een beetje bij wat er
rond Israël en in Gaza gebeurt. In Oekraïne en Rusland.
In Syrië. Maar zij zijn slechts het topje van de ijsberg. We

weten veel minder van Soedan. Van Jemen. Van
Colombia. En zo zijn er heel veel landen. Sinds de
tweede wereldoorlog waren er niet meer zoveel
conflicten als nu...

Toch eindigt het vers hoopvol: er is er één die ons zoekt
en vindt. God bezweert de nacht en keert onze gang ten
goede, dicht Huub Oosterhuis.
Is dat niet wat we vieren met Kerst?

God keert onze gang ten goede. Mooi gezegd.
Hoe doet God dat?

Door de nacht te bezweren. "Nacht waarin zou zijn
geboren die de naam heeft dat Gij redt", zo gaat het
gedicht verder.

"morgentaal in onze oren
hemel op ons hoofd gezet
ogenwenkend woord van U
nieuw getijde dat is nu."

God komt naar ons toe. En wel nu! God is hier, deze
nacht, dit moment.

Maar dit roept ook veel vragen op.

God die naar ons toekomt? Die zich onthult? Hoe kan ik
dat zien? Hoe merk ik dat vandaag, in mijn leven?

Wie God vooral heeft leren zien als de grote regisseur
van alle gebeurtenissen, die zal misschien vooral
teleurgesteld zijn. Of zelfs boos. Waarom laat God
zoveel ellende gebeuren? Waarom is er zoveel ziekte,
zoveel verdriet, zoveel miscommunicatie? Waarom zijn
er zoveel problemen tussen mensen?

Wie God heeft leren zien als degene die ons vertelt hoe
we moeten leven, zal misschien vooral angst voelen.
Want er is vast niemand die de lat zo hoog legt als God...
Als je zo naar God kijkt, is hij misschien wel vooral een
drukkende last. Een oordelende rechter.

God heeft van ons mensen in de loop van de tijd veel
verschillende beelden gekregen. Een aantal ervan willen
we graag kwijt. Maar hoe? En hoe is God dan wél, als we
die beelden loslaten?

Wat kan het kerstverhaal ons over God vertellen?

Het is zo overbekend, dat het misschien een beetje het
behang van het kerstfeest is geworden. Je hoort het
aan, maar je hoort het niet echt meer.

Je zou kunnen zeggen: dat lijkt wel een beetje op God!

Je hoort hem elke dag, maar je hoort hem nooit meer.

Je ziet hem elke dag, maar je ziet hem nooit meer. God –

hij is als een gedicht dat erop wachten moet tot het gelezen wordt. Als een boek dat ervan afhankelijk is of je het openslaat. Als muziek die altijd klinkt, maar die pas gehoord wordt als andere lawaaimakers eindelijk stil worden. Als stem die spreekt, maar er klinken al zoveel stemmen in onze wereld...

We zien en horen maar weinig van God in deze wereld, zeggen velen van ons. Rijdt er in Duitsland weer een gek in op een kerstmarkt... Waar is God?

Het bijzondere is dat het kerstverhaal dit omkeert. Het vertelt een andere kant van de zaak. Het vertelt:

“⁶Terwijl ze daar waren, brak de dag van haar bevalling aan, ⁷en ze bracht een zoon ter wereld, haar eerstgeborene. Ze wikkelde Hem in doeken en legde Hem in een voederbak, omdat er voor hen *geen plaats* was in het gastenverblijf.”

Geen plaats. Terwijl dit hele verhaal doordrenkt is van de aanwezigheid van God, staan daar deze woordjes: geen plaats. Dat zet onze gedachten op hun kop. Je kunt natuurlijk klagen dat God zich te weinig laat zien en horen enzovoort, maar het kerstverhaal vertelt iets anders. Er is geen plaats voor God!

Kijk je naar wat er staat in het Grieks, dan roept dat nog meer vragen op. Geen plaats – dat vormt samen een woord dat we kennen. Geen, dat is oe. Plaats, dat is topos. Oe topos, geen plaats – daar komt ons woord utopie vandaan. Een utopie, dat is in ons spraakgebruik zoiets als: iets heel moois, maar er is niet echt een plaats voor, je zult het dus nooit tegenkomen. God als utopie? Is dat wat Lukas hier vertelt?

Iets is een utopie omdat wij dat zo noemen. Omdat wij zeggen dat het een hersenschim is, niet waard om een plek in ons leven in te nemen. Staat hier misschien juist dat wij van God een utopie *maken* – doordat wij voor hem geen plaats maken?

Maar je kunt ook zeggen: natuurlijk is er voor God geen plaats in deze wereld. Vanzelfsprekend. Omdat hij God is. En geen onderdeel van onze wereld is. Hij is de bron, de dragende grond, de Vader, de Moeder van de wereld. Alles wordt door God omvat. God kan dus niet iets van deze wereld zijn, alles in deze wereld is iets van God. Dus het spreekt vanzelf dat er voor hem geen plaats is. God is niet vast te pakken. Hij neemt geen vaste plek onder ons in, en kan daarom telkens weer tevoorschijn komen. Of: ons roepen. Hij kan ons tevoorschijn roepen.

Er is geen plaats voor God, maar kijk naar wat er gebeurt in het kerstverhaal: er is geen plaats voor God en toch komt hij. En wel nu, voegt Oosterhuis er in zijn lied aan toe.

Het zijn mensen voor wie ook niet zoveel plek is, die dit als eersten opmerken. Herders. Ze tellen niet mee. Ze mogen niet getuigen in een rechtbank, bijvoorbeeld. Zij zien dingen die niemand ziet. Ze horen dingen die niemand hoort. Zij, de mensen voor wie nauwelijks plaats is, gaan op zoek en vinden het kind waarvoor geen plaats is.

En dan, als ze het zelf gevonden hebben, spreken ze erover. Richten ze zich naar buiten. Ze vertellen wat hun over dit kind is gezegd. Nu ze God hebben ontmoet, of beter, nu God hen tevoorschijn heeft geroepen, nu gaan ze sporen van God herkennen in hun dagelijkse leven. En als ze terug keren loven en prijzen ze God – net als die engelen, ze worden er zelf een beetje engelachtig van. Er is iets met ze gebeurd. Ze zijn aangeraakt, aangesproken, ze hebben iets gezien, iets gehoord, iets bezocht en iets gevonden. Iets waar geen plek voor is. Utopie. En wat toch beslissend is. Ze hebben het gevonden in dit kind. Het geheim van God.

Zo kwam Huub Oosterhuis aan bij het laatste vers van het lied dat we zongen. We bidden het met hem mee:

Zeg ons dat Gij niet zult slapen,
eerste stem die nimmer zweeg.
Zie de mens door U geschapen,
waarom zijn wij woest en leeg
als de dood zo zwaar en dicht?
Spreek ons open naar uw licht.

Muziek: Johann Ludwig Krebs: Vom Himmel hoch, da komm Ich her

Lied: 'Het licht is uitgezaaid' (t. Sytze de Vries, m. Willem Vogel; Zingend Geloven VIII,7)